

RAAD OP DE BRES VOOR KLIMAAT!

DE RAAD IN UW STRAAT!
GRATIS ENERGIE-ADVIES VAN RAADSLEDEN
wanneer: zaterdag 29 september
tijd: 10.30 - 13.30 uur
plaats: Nijmeegse wijken

RAAD OP DE BRES VOOR KLIMAAT!

STARTSYMPOSIUM GEMEENTELIJK KLIMAATPLAN
wanneer: dinsdag 11 september
tijd: 19.00
plaats: raadzaal stadhuis

RAAD OP DE BRES VOOR KLIMAAT!

WORKSHOP PASSIEF BOUWEN &
GESPREK RAADSWERK GROEP KLIMAAT
wanneer: donderdag 4 oktober
tijd: 13.00 uur
plaats: McDos Stadion (Goffertstadion)

RAAD OP DE BRES VOOR KLIMAAT!

RONDETAfelGESPReK NIJMEEGSE ONDERNEMERS,
BEDRIJVEN EN DE RAADSWERK GROEP KLIMAAT
wanneer: donderdag 18 oktober
tijd: 19.00 uur
plaats: stadhuis

KADERNOTITIE KLIMAAT ‘Een goed klimaat voor verandering’

Opgesteld door Raadswerkgroep Klimaat
November 2007

VOORWOORD

Er waait een wind van duurzaamheid door Nijmegen. Burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, allen praten erover. Tijdens onze bezoeken aan de wijken, tijdens het startsymposium, de workshop passief bouwen, de interviews met (binnenstads)ondernemers, onze bijeenkomsten met jongeren, werd het ons als werkgroep klimaat steeds duidelijker. Iedereen ziet de noodzaak voor energiebesparing en verduurzaming, iedereen wil aan de slag.

Wat ons betreft, niet morgen maar vandaag al. Duidelijk is dat we het station dat milieu alleen maar geld kost zijn gepasseerd. Uit de gesprekken die we tijdens onze zoektocht hebben gevoerd bleek dit steeds weer. Duurzaamheid is een kans. Een kans om de concurrentie voor te blijven. Een kans om in nieuwe markten aan te boren en een kans voor meer werkgelegenheid. Meer oog voor het klimaat kan, hoort én loont!

Wij als raads werkgroep bieden u met veel genoegen deze kadernotitie aan. Met realistische ambities en voorstellen laten we zien dat op lokale schaal een forse CO2 reductie mogelijk is. Wij geven toe, we zijn een ambitieus, maar zonder ambities is de gewenste trendomkering in de CO2 uitstoot niet mogelijk. Onze inzet is hoog. We willen namelijk graag koploper zijn in Nederland. Echter, de ambities zijn gekoppeld aan een flinke dosis realisme: geen grootse, vage hoofdlijnen, maar een helder kader, waarin concrete voorstellen gekoppeld worden aan haalbare doelstellingen. Duurzame energie gebruiken en energie besparen, wij hebben in de afgelopen maanden geleerd dat het kan. Nu komt het aan op het doen. Om dat voor elkaar te krijgen zullen we gezamenlijk alle zeilen bij moeten zetten de komende jaren.

Het zijn een aantal zeer inspirerende maanden zijn geweest die tot de totstandkoming van deze notitie hebben geleid. Wij, als raadsleden en fractievolgers zijn een stuk wijzer geworden als het gaat om alles wat met het klimaat en (duurzame) energie te maken heeft. In deze kadernotitie hebben we onze bevindingen van een zoektocht die ons bracht bij veel Nijmegenaren; burgers, bedrijven, instellingen bijeengebracht en vertaald in ambities en voorstellen. Wij gaan ervan uit dat u als College van Burgemeester en Wethouders, deze notitie goed bestudeert en de voorstellen zoveel mogelijk overneemt in het door u op te stellen klimaat uitvoeringsprogramma. Hierbij vragen we u, om de huidige beschikbare middelen voor duurzaamheid, energie en milieu slim in te zetten en binnen de begroting te zoeken naar mogelijkheden om extra middelen aan te wenden. U kunt u vast voorstellen, dat we dit uitvoeringsprogramma met veel interesse tegemoet zien.

De werkgroep,
Hennie Roorda (voorzitter) Groenlinks
Anneke Arzbach, PvdA
Matthias van Hunnik, SP
Frans van der Wal/ Chantal Teunissen, CDA
Patrick Huliselan, VVD
Pim de Ridder, GroenLinks

We erven de aarde niet van onze voorouders, maar hebben haar in bruikleen van onze achterkleinkinderen. Daarom moeten we de feiten onder ogen zien, verantwoordelijk handelen en samenwerken.

Prins Willem-Alexander

Duurzame ontwikkeling is geen kwestie van vaste formules en blauwdrukken. De zoektocht naar duurzame oplossingen zit vol open vragen. Bij de beantwoording daarvan zullen we telkens de juiste balans moeten zien te vinden. Duurzame ontwikkeling is een dynamisch begrip. Waar het nu op aankomt, is alle bronnen van creativiteit aanboren. De alarmklokken over de mondiale milieuproblemen luiden zo luid en schrill dat sommigen geneigd zijn met hun handen voor hun oren stil in een hoekje te gaan zitten. Maar wat we nu meer dan ooit nodig hebben, is dat iedereen massaal in beweging komt.....

Maar de overheid kan het niet alleen. In de kern gaat duurzaamheid over verbinden; het verbinden van sectoren, het verbinden van heden en toekomst en het verbinden van grote idealen met kleine praktische oplossingen. Daarvoor hebben we iedereen nodig. De samenwerking tussen de overheid en de diverse maatschappelijke spelers moet worden versterkt. Alleen als bestuurders, politici, wetenschappers, ondernemers en burgers de krachten bundelen, kunnen we samen een duurzaamheidsbeweging in gang zetten die de noodklokken het zwijgen oplegt.

Jan Peter Bakkenende - Volkskrant 2 november 2007

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1.	INLEIDING	7
HOOFDSTUK 2.	HUIDIGE STAND VAN ZAKEN IN NIJMEGEN	11
HOOFDSTUK 3.	AMBITIES	13
3.1	EEN LOKALE OVERHEID DIE HET GOEDE VOORBEELD GEEFT	14
3.2	DUURZAME EN KLIMAATBESTENDIGE BEDRIJVIGHEID	19
3.3	WONEN EN WERKEN IN ENERGIEZUINIGE GEBOUWEN	22
3.4	BURGERS	25
3.5	EEN SLIM GEBRUIK VAN MOBILITEIT	27
3.6	ENERGIEPRODUCTIE	29
HOOFDSTUK 4.	FINANCIËN	31

1. INLEIDING

Er gaat geen dag voorbij of de energie- en klimaatproblematiek haalt de media. Vaak zelfs voorpagina's. Extreme weersomstandigheden, uiteenlopend van hitte en droogte tot zware regenval en overstromingen, zijn de laatste jaren opvallend. Omdat klimaatverandering voor een groot deel het gevolg is van menselijk handelen en wordt veroorzaakt door CO₂ uitstoot is het belangrijk dat wij onze gezamenlijke verantwoordelijkheid nemen. Niks doen vormt namelijk niet alleen een bedreiging voor onze veiligheid, voedselvoorziening, biodiversiteit, waterhuishouding, maar ook voor onze economie.

In 2007 loopt het klimaatplan van de gemeente Nijmegen af. Tijd om onze koers opnieuw te bepalen. Nijmegen wil in 2020 tot de top drie van de meest energiebesparende gemeenten en de zogeheten koplopers¹ van Nederland behoren. En dat is niet gek, want ook voor Nijmegen heeft klimaatverandering serieuze consequenties. Zo kunnen extreem hoge of lage waterstanden van de Waal aanzienlijk fysieke en economische effecten hebben voor Nijmegen.

Nijmegen zet in op een aanzienlijke reductie van de uitstoot van CO₂ en daarmee op energiebesparing, duurzame opwekking van energie en het efficiënt gebruik van schaarse energiebronnen. Dit doen we, niet alleen om klimaatverandering zoveel mogelijk te voorkomen. Energiebesparing en verduurzaming van ons energiegebruik is namelijk ook een belangrijke oplossingsrichting als het gaat om voedselzekerheid, de eindigheid van de voorraad van fossiele brandstoffen (mede gezien de explosieve vraag van landen uit het verre Oosten) en bijvoorbeeld de onzekerheid van energieleveringen.

LEESWIJZER

In deze inleiding leest u wat wij als raads werkgroep beogen met deze notitie en hoe we hiertoe zijn gekomen. Hoofdstuk 2 geeft een beeld van de huidige stand van zaken qua CO₂ uitstoot in Nijmegen. Hoofdstuk 3 gaat in op de ambities, die de raads werkgroep heeft op het gebied van a) de gemeentelijke organisatie, b) de gebouwde omgeving, c) de bedrijven, d) de burgers, e) mobiliteit en f) energieproductie. Ten slotte gaan we in hoofdstuk 4 in op de financiën.

¹ Koplopergemeenten. Dit is de groep van meest ambitieuze gemeenten op het gebied van energie, zoals neergelegd in het recent ondertekende Klimaatakkoord tussen gemeenten en het Rijk

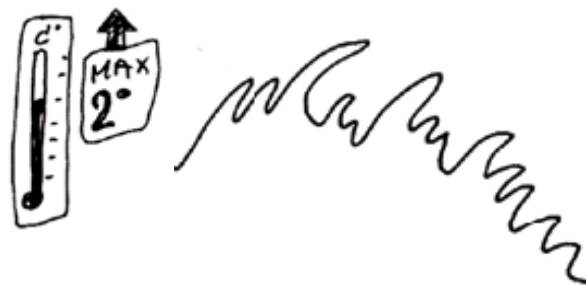
VAN ZORGEN NAAR KANSEN

De zorgen van vandaag zijn de kansen en markten van morgen. Bedrijven die oplossingen bieden voor dit klemmende vraagstuk gaan een gouden of beter wellicht groene toekomst tegemoet. Met energiebesparing en verduurzaming van energie kan op verdere prijsstijgingen van olie en gas geanticipeerd worden. Nieuwe oplossingen en innovaties kunnen leiden tot een betere concurrentiepositie en meer werkgelegenheid. In deze notitie willen we dan ook laten zien, dat investeren in energiebesparing, duurzame energie en het efficiënt gebruik van energiebronnen KANSEN biedt, die we als gemeente zeker moeten benutten.

AMBITIEUZE DOELEN

Nijmegen doet het in vergelijking met andere steden nog niet zo goed. We kunnen en moeten veel beter. We hebben een klimaatplan dat loopt tot eind 2007. Op 12 november tekende de VNG namens alle gemeenten in Nederland een Klimaatakkoord met het Rijk. Nu is het dus tijd om onze koers te bepalen en ambities te formuleren. Een koers waar niet de woorden tellen maar vooral de daden. Dat is niet eenvoudig. Een lange termijn perspectief is noodzakelijk. Het reduceren van onze CO₂ uitstoot en het realiseren van een energietransitie is een stapsgewijs proces. In deze notitie doen we een aanzet, en trachten we vanuit een lange termijn perspectief te komen tot heldere korte termijn maatregelen. Hierdoor ontstaat duidelijkheid en continuïteit in beleid en richting betrokken sectoren. En we beginnen niet bij nul. Zo heeft Nijmegen met het uitvoeringsprogramma Luchtkwaliteit al substantieel bijgedragen in de vorm van CO₂-reductie bij het verkeer. En ook de genomen maatregelen voor de verbetering van de luchtkwaliteit dragen bij en dienen gemonitord te worden op klimaatresultaten.

Doel van deze notitie is het College van Burgemeester en Wethouders suggesties aan te reiken voor een ambitieus klimaatbeleid. Het Klimaatakkoord, maar ook het huidige beleid van de gemeente Nijmegen dienen daarbij als vertrekpunt. Maar we gaan verder. De werkgroep klimaat is ambitieus, en wil van Nijmegen een koploper maken in Nederland waar het gaat om klimaatbeleid.

Op basis van de in deze notities gedane suggesties komt het College met een ambitieus klimaatplan waarin concrete maatregelen worden aangekondigd en genomen. Wij gaan ervan uit dat het College de voorstellen in deze notitie grondig bestudeert en zoveel mogelijk overneemt.

BETROKKENHEID EN DRAAGVLAK

Maar de gemeente kan het niet alleen. We kunnen Nijmegen energiezuinige stad alleen samen realiseren. We hebben ieders inzet hard nodig! Een ambitieus klimaatbeleid biedt kansen voor gevestigde bedrijven, nieuwe ondernemers en de werkgelegenheid. Duurzame technologie is binnen handbereik. We moeten het gaan gebruiken. Massaal. De klimaatwerkgroep van de raad pleit voor duurzame innovaties die de Nijmeegse economie stimuleren en schoner maken. Ons ideaal is Nijmegen als de innovatieve, duurzame stad aan de Waal.

Bij de voorbereiding van deze notitie is gelukkig gebleken dat de motivatie om nu aan de slag te gaan in Nijmegen buitengewoon groot is. De klimaatwerkgroep heeft de afgelopen maanden uitvoerig gesproken met bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties. Veel van hen waren veelal zelf al begonnen met plannen, studies, voorbeelden, projecten en maatregelen. Omdat de gemeente de energie en klimaatproblematiek allesbehalve alleen kan oplossen, is de brede bereidheid maatregelen te treffen zeer bemoedigend. Dit geeft de gemeente de gelegenheid initiatieven te ondersteunen en eventuele barrières weg te nemen. Daardoor hopen we aanzienlijk meer vaart te maken, dan wanneer de gemeente de Nijmeegse burgers en het bedrijfsleven alleen maatregelen moet opdringen.

2 SPOREN BELEID

In deze notitie richten we op twee sporen. Mitigatie en adaptatie.

MITIGATIE is het voorkomen en verminderen van de uitstoot van broeikasgassen. Naar aanleiding van gesprekken met verschillende partijen komt de klimaatwerkgroep in deze notitie met nieuwe ambities voor Nijmegen en doet daarvoor een aantal voorstellen. Dit om vorm te geven aan een ambitie van 4 procent energiebesparing per jaar en te streven naar een klimaatneutrale stad binnen 25 jaar (dus in 2032).

ADAPTATIE is het aanpassen aan de verwachte gevolgen van klimaatverandering noemen we adaptatie. Het Kabinet heeft een routekaart neergelegd om te komen tot een Adaptatiestrategie Ruimte en Klimaat. Het betreft ondermeer ruimte reserveren voor water en natuur in en rond de bebouwde omgeving. Voor Nijmegen geldt hierbij ondermeer de maatregelen in het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier en deelname aan projecten als Lingezegen. Stedelijke ontwikkelingen, zoals het Waalfront en Nijmegen West vinden klimaatbestendig plaats. Andere mogelijke maatregelen zijn het ontkoppelen van het hemelwaterafvoer van het rioolstelsel en

Dorp Lent: Ruimte voor de rivier

meer groen en water in de stad (in plaats van steen, asfalt en beton), hetgeen ook een verkoelende werking heeft. De stad wordt hiermee hittebestendiger. Voor het rioolstelsel geldt bovendien dat in het geval van vervanging, gezorgd moet worden voor een stelsel dat in staat is om extreme wateroverlast te ondervangen.

Het Rijk heeft het initiatief genomen om te komen tot een adaptatiestrategie. Bovendien heeft het kennisinstellingen (ondermeer de Wageningen Universiteit en Research Centre) opdracht gegeven nader onderzoek te doen naar effectieve adaptatie maatregelen. En ook het waterbeleid is al in sterke mate gericht op het aanpassen van Nederland op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering. In deze notitie gaan we daarom hier niet verder op in. Wel vragen we het College hier aandacht voor te houden en ook waar het gaat om maatregelen Nijmegen klaar te maken voor de gevolgen van klimaatverandering hoge ambities te hanteren.

Hierbij denken wij aan onder andere de volgende maatregelen:

- Voorbereid zijn op extreme omstandigheden
 - Ruimte voor water, aanpassing riolering en afvoer
 - Plan voor hittegolven
 - Risicocommunicatie hoogwater
- Innovatie, informatievoorziening en kennisopbouw, Europees en landelijk en met RUN
- Bewustwording, campagnes en initiatieven met bewoners (bv. groene daken, stadslandbouw)
- Hitte-eilanden voorkomen, traceren en aanpakken. Hier moet voor gezorgd worden door
 - Informatievoorziening (infrarood kaarten),
 - Groene allure voor de binnenstad, waaronder groene daken
- Meteoroloog betrekken bij ontwerpen
- Inrichting openbare ruimte
 - Minder verharding
 - stimuleren ondergronds parkeren
 - Beschaduw en vegetatie

De Raad ziet de plannen en maatregelen die het College ten aanzien van adaptatie voorstelt met belangstelling tegemoet.

2. HUIDIGE STAND VAN ZAKEN

In het kader van het nieuwe klimaatbeleid heeft de gemeente Nijmegen aan het adviesbureau DHV gevraagd een 'CO2-nulmeting' uit te voeren. In deze nulmeting wordt de volgende vraag gesteld en beantwoord:

'Wat is het huidige energiegebruik en hoe hoog zijn de huidige CO2-emissies van de stad Nijmegen en hoe is dit verdeeld over de verschillende sectoren?'

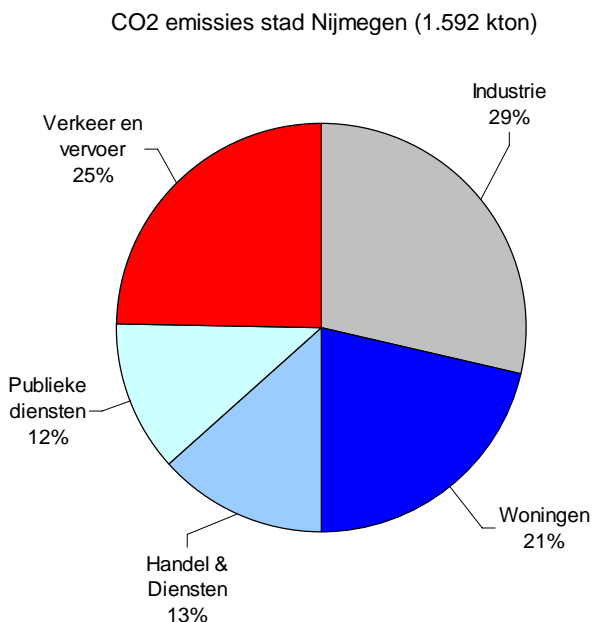
Op basis van bovenstaande vraagstelling zijn de CO2 emissies voor Nijmegen ingeschat. Deze nulmeting levert de gemeente inzicht in het energiegebruik en de CO2 uitstoot van onze stad. De nulmeting geeft op stadsniveau inzicht in de verhouding van energiegebruik en emissies tussen de verschillende sectoren.

Jaarlijks stoot Nijmegen ongeveer 1.600 kiloton aan CO2 uit in de atmosfeer. Deze uitstoot produceren wij door verbranding van fossiele brandstoffen om in onze energieconsumptie te voorzien. De CO2-emissie tengevolge van fossiel energieverbruik is de belangrijkste veroorzaker van het versterkte broeikaseffect. Dit is mede oorzaak van klimaatverandering.

VERDELING PER SECTOR

Het grootste aandeel in deze emissies komt respectievelijk van de industrie (29%), het verkeer en het vervoer (25%).

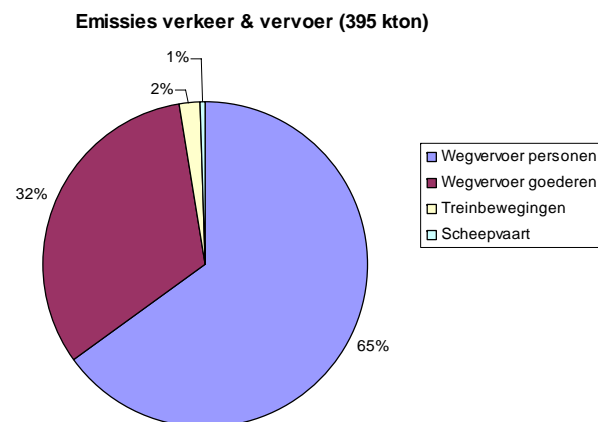
Van de verkeersuitstoot is meer dan de helft (65%) afkomstig van personenvervoer over de weg. Het goederenvervoer, over de weg en over het water zijn goed voor een derde van de uitstoot. Daarnaast zijn de Nijmeegse huishoudens samen goed voor 21% van de totale CO2 emissie.

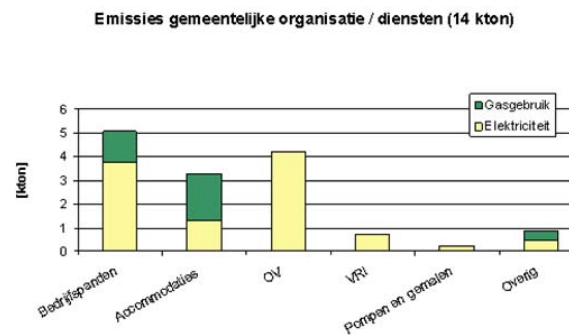
In de handel en dienstensector, die samen goed zijn voor 13 procent van de emissies, ligt het zwaartepunt met 40% van de uitstoot bij de groothandels, gevolgd door horeca (19%) en winkels (18%). De overige verbruikers bestaan uit allerhande kantoren.

Maar ook overheid en andere publieke instellingen, zoals zorginstellingen en het onderwijs, produceren altijd nog 12% van de totale uitstoot van het broeikasgas CO2. Dit betekent dat we als gemeente ook bereid moeten zijn de hand in eigen boezem te steken en het goede voorbeeld te geven. Het grootste energieverbruik in de vorm van gas of elektriciteit van onze gemeentelijke diensten bevindt zich in de gebouwen en accommodaties en

de openbare verlichting: samen goed voor een uitstoot van meer dan 12 kiloton CO2.

Op al deze terreinen valt winst te behalen. Hoewel de industrie de grootste bijdrage lijkt te hebben in de uitstoot, moet ook het aandeel van de individuele burger niet onderschat worden. Om onze CO2 uitstoot te verminderen kunnen we ons dus niet beperken tot een aantal spelers maar moeten alle bedrijven, burgers en overheid de handen ineen slaan en bezien wat zij zelf aan reductie kunnen bewerkstelligen.

3. AMBITIES

Voor het bereiken van een zo duurzaam mogelijke energievoorziening is de Drie-Stappen-Strategie ontwikkeld, die, toegepast op het onderwerp energie, ook bekend staat onder de term TRIAS-ENERGETICA:

- Stap 1. Beperk de energievraag
- Stap 2. Gebruik duurzame energiebronnen
- Stap 3. Gebruik eindige energiebronnen efficiënt

In Nijmegen willen we nog een extra stap toevoegen. Want onze ambities zijn hoog. Een vierde stap maakt wat ons betreft klimaatneutraliteit compleet:

- Stap 4. Compenseer resterende CO2-emissies

Om te komen tot een ambitieus en effectief klimaatplan is de volgorde van de stappen die we voorstellen essentieel:

1. Neem eerst zoveel mogelijk maatregelen uit stap 1 (dit zijn de meest duurzame maatregelen)
2. Kan dat niet meer op een verantwoorde manier, neem dan zoveel mogelijk maatregelen uit stap 2
3. Neem tenslotte maatregelen uit stap 3 als er nog een restvraag is overgebleven (dit zijn de minst duurzame maatregelen)
4. Compenseer resterende CO2-emissies door te investeren in duurzame projecten.

ALGEMENE AMBITIE

Nijmegen streeft naar een energiebesparing van 4% per jaar en wil binnen 25 jaar klimaatneutraal zijn. Dat is dus in 2032.

Om dit te behalen worden in dit hoofdstuk een aantal belangrijke subdoelen en voorstellen gedaan, die betrekking hebben op de volgende aandachtsvelden:

- 3.1 de gemeentelijke organisatie
- 3.2 bedrijven
- 3.3 woningen (nieuwbouw, bestaande bouw, utiliteitsbouw)
- 3.4 burgers
- 3.5 mobiliteit
- 3.6 energieproductie

3.1.

EEN LOKALE OVERHEID DIE HET GOEDE VOORBEELD GEEFT

De gemeente heeft een voorbeeldfunctie ten opzichte van burgers, bedrijven en instellingen. Daarom is het belangrijk dat juist de gemeente zelf een voortrekkersrol vervult op het gebied van energiebesparing en het gebruik van duurzame alternatieven. Het is ons inziens zelfs mogelijk op termijn de gemeentelijke organisatie volledig klimaatneutraal te maken. Voor het grootste deel door maatregelen die het energiegebruik reduceren en het gebruik van duurzame energie. Het deel dat de gemeente nog niet klimaatneutraal is, kan worden gecompenseerd door te investeren in duurzame projecten.

DOELSTELLING

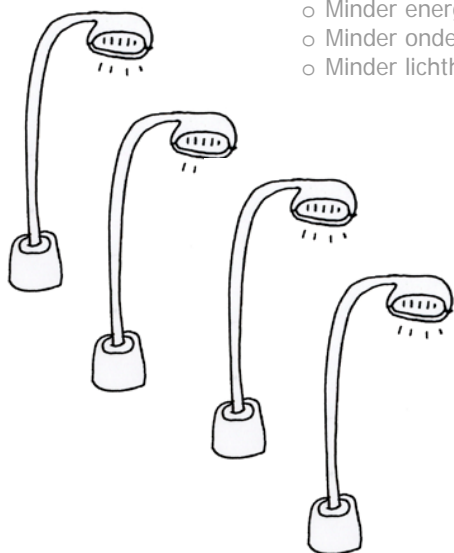
Een CO2-neutrale gemeentelijke organisatie in 2015. In 2010 dient 40% van de gemeentelijke organisatie klimaatneutraal te zijn, om in 2032 op 100% klimaatneutraliteit uit te komen. In vergelijking met andere steden is dit een haalbare doelstelling. Negentien van de 100.000+ gemeenten hebben namelijk in een brief aan de Tweede Kamer aangekondigd dat zij in 2015 een klimaatneutrale gemeentelijke organisatie willen en in 2020 een compleet klimaatneutrale gemeente.

ENERGIEBESPARING BIJ OPENBARE VERLICHTING

Voor de openbare verlichting wordt volledig overgegaan op een energiezuinige manier van straatverlichting. Bijvoorbeeld de LED-verlichting, of andere technische innovatieve oplossingen. LED-verlichting is veel energiezuiniger dan de huidige straatverlichting. Wij stellen voor de mogelijkheden te bestuderen om binnen 10 jaar alle verlichting te vervangen. Het aanpassen van straatlantaarns verdient zich in zeven tot tien jaar terug. De levensduur van nieuwe lichtsystemen is 15 tot 30 jaar. Naast het feit dat deze verlichtingswijze minder onderhoud vergt, gaat ze ook nog eens veel langer mee. Hetgeen ook een aanzienlijke kostenbesparing oplevert.

LICHT OP MAAT

Ons voorstel is ook om, daar waar mogelijk en waar dat voordeel oplevert en met in achtname van de sociale veiligheid, over te gaan op dynamische verlichting, waarbij het mogelijk is om de hoeveelheid licht aan te passen aan de verkeersintensiteit of de weersomstandigheden.

Niet meer verlichten dan nodig leidt tot:

- o Minder energieverbruik en energiekosten;
- o Minder onderhoud en storingen;
- o Minder lichthinder voor mens en natuur.

ZUINIGE VERKEERSLICHTEN.

Voor verkeerslichten wordt eveneens overgegaan op LED-verlichting. Verkeerslichten lijken efficiënt maar ze zetten slechts één procent van de elektriciteit om in gekleurd licht. Dankzij een aantal lampenfabrikanten is er echter sinds kort een nieuwe, perfecte lamp voor verkeersinstallaties op de markt die gebruik maakt van de LED-technologie. De meerkosten van de LED-lamp ten opzichte van de oude gloeilamp verdienen zich in zeer korte tijd terug. Ze gebruiken 90 procent minder elektriciteit, produceren direct de juiste kleur, gaan langer mee en vragen minder onderhoud.

CITYBURNING

Ook ten aanzien van het aanstralen van gebouwen zou binnen 10 jaar overgegaan moeten worden op een zuinige manier van verlichting.

NIEUW ENERGIEZUINIG LICHTPLAN

Alle bovengenoemde maatregelen worden opgenomen in het lichtplan van de gemeente, dat in 2008 wordt opgesteld.

ENERGIEZUINIGHEID ALS BEHEERSVOORWAARDE

Energiezuinigheid wordt als belangrijke beheersvoorwaarde opgenomen bij het ontwerp van stedenbouwkundige plannen, dus ook voor verlichting. Dit betekent dat energiezuinigheid bij de aanbestedingseisen wordt opgenomen.

VERANTWOORD AANBESTEDEN & AANKOPEN

Bij alle aanbestedingen, concessieverleningen en inkoop stelt de gemeente milieu/klimaatvoorwaarden. Nijmegen gaat al haar diensten en producten duurzaam inkopen en maakt daarbij zoveel mogelijk gebruik van streekproducten. De gemeente wil niet alleen intern meer gebruik maken van streekproducten, maar gaat het gebruik van deze producten ook bij andere organisaties en instellingen promoten. Verder moet de promotie van streekproducten ook ingebed worden in de Nota Lokaal gezondheidsbeleid, omdat hier streekproducten niet alleen een positief effect hebben op het klimaatbeleid, maar ook belangrijk zijn in het kader van Nijmegen Gezonde Stad. Hierbij is de door de Raad op 25 september 2007 aangenomen motie 'duurzame inkoop goed besteed' leidend. Hierin wordt het college verzocht er voor te zorgen dat duurzame inkoop een gemeentelijk hoofddoel wordt door er naar te streven dat 100% van de gemeentelijke inkoop in 2010 duurzaam zal zijn. Het uitgangspunt hierbij is "duurzaam tenzij...."

SCHOON WAGENPARK

In 2010 is de gemeente Nijmegen overgegaan op een schoon wagenpark. Daarbij wordt uitgegaan van de transitie van diesel, naar aardgas naar biogas. Hiermee geeft de gemeente het goede voorbeeld.

GESCEIDEN AFVAL

Nijmegen blijft het gescheiden ophalen van gft-afval onverminderd voortzetten, met als doel om uit het gft-afval bio-energie te winnen. Verder onderzoekt de gemeente ook in hoeverre zij het systeem van het gescheiden inzamelen van luiers en de verwerking daarvan voortgezet kan worden.

KLIMAATTOETS

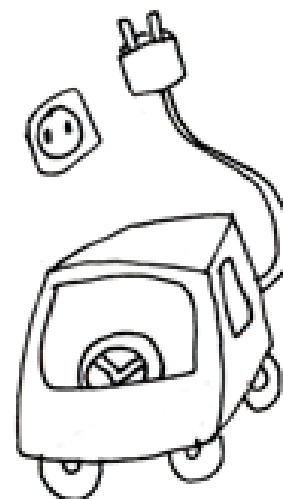
Beleidskeuzen beïnvloeden duurzaamheid. Om te kunnen bepalen of en hoe plannen en maatregelen bijdragen aan een duurzamer Nijmegen, vragen we het College te onderzoeken hoe de bestaande water en-milieutoetsen versterkt kunnen worden tot een klimaattoets waarin plannen en maatregelen getoetst worden op versterkte klimaatambities. Hierbij is de motie zoals door de Raad aangenomen op 12 september 2007 'Klimaattoets - voorkom dweilen met de kraan open' leidend.

Greet Goverde, stedelijke werkgroep Duurzaam en Gezond Nijmegen.

De Nederlander gebruikt gemiddeld per persoon 4.4 hectare aardoppervlak, terwijl een eerlijk aarde-aandeel 1,8 ha zou beslaan. Wij zouden mee moeten werken aan de verkleining van onze 'ecologische voetafdruk' door te bevorderen dat binnen Nijmegen voedsel uit de regio wordt geconsumeerd (minder transport) : seizoensgebonden voedsel (minder verwarming nodig), duurzaam geproduceerd, en als het kan ook nog biologisch.

Wethouder Jan van der Meer tijdens Streekgala: "..... Een beter milieu begint bij je bord. 'Hoeveel CO2 heb jij vandaag op je bord?' moet dan ook de hamvraag zijn aan de keukentafel...."

SCHOLEN & GEMEENTELIJKE GEBOUWEN

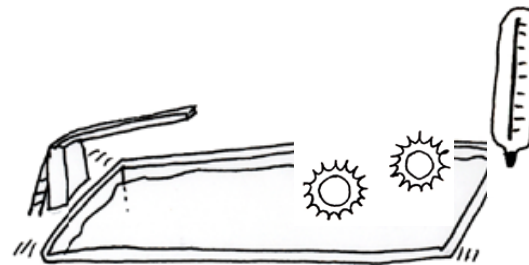
Bij nieuw te bouwen scholen en overheidsgebouwen wordt wat ons betreft ook naar klimaatneutraliteit gestreefd. Zo zou een hoogwaardig energiemanagement ingevoerd kunnen worden waarbij energieregistratie en energiekostenbeheer onderdeel van zijn. Het nieuw te bouwen zwemcomplex in Nijmegen Oost kan daarbij als voorbeeldproject dienen.

GROENE DAKEN EN MUREN

Het bedekken van daken en muren met vegetatie kan aanzienlijk bijdragen aan energiebesparing en het verminderen van de behoefte aan airconditioning. Groene daken en muren zijn in staat de temperaturen in een stad met 3,6 tot 11,3°C te koelen. Oppervlakten met vegetatie koelen de temperaturen op twee manieren. Op de eerste plaats absorberen ze minder hitte van de zon. Hete oppervlakten warmen de lucht op, dus door koele oppervlakten warmt de lucht minder op. Op de tweede plaats koelen planten de lucht door middel van evapotranspiratie. Groene daken en muren maken een stad niet alleen leefbaarder maar kunnen dus ook bijdragen aan het verminderen van de vraag naar elektriciteit.. De laatste jaren zijn Europa en Noord-Amerika getroffen door hittegolven, waarvan de effecten met name in steden merkbaar zijn. Uit onderzoek blijkt dat het aantal extreem hete dagen in Europa is verdrievoudigd sinds 1880. Groene daken isoleren een gebouw en verminderen de behoefte aan airconditioning. Uit het onderzoek bleek dat in Brasilia en Hong Kong de vraag aan airconditioning van gebouwen tot nul kon worden teruggebracht als ze groene daken en muren hadden. In nog hetere steden, als Riyad, kon het aantal uren airconditioning worden verminderd van 12 naar 5. Om groene daken en muren in Nijmegen verder te stimuleren komt het college met een plan van aanpak.

INTEGRALE KOSTPRIJS-BEREKENING

Door andere 'slimmere' financieringsconstructies te kiezen dan nu gebruikelijk is, kunnen ook duurzame gebouwen rendabel zijn. Nu worden investeringskosten en exploitatie/beheer en onderhoud van elkaar gescheiden, waardoor het vaak niet rendabel is om te investeren in duurzame nieuwbouw. Door nu de financieringsstructuren dusdanig te organiseren, dat niet alleen de investeringkosten opgenomen worden maar ook de beheers- en sloopkosten, kan gewerkt worden met een integrale kostprijs. Dit maakt duurzaam bouwen financieel aantrekkelijk, maar vraagt wel om aanpassing van de begrotings-systematiek bij de gemeente! We dragen het College op de mogelijkheden uit te werken.

Dhr. Carlo Buijse, Radboud Universiteit Nijmegen

“De Radboud Universiteit van Nijmegen heeft bij de recente nieuwbouw heel energiezuinig gebouwd. Door uit te gaan van de totale kosten van een gebouw tijdens zijn levenscyclus (bouw, gebruik en sloop) zijn maatregelen mogelijk geworden die anders niet genomen zouden zijn. Bijvoorbeeld energiebesparingsmaatregelen die je binnen 10 jaar terugverdient kun je alleen nemen als je ook besparing op toekomstige beheerskosten mee mag en kunt verrekenen in maatregelen die je nu neemt”.

GESUBSIDIEERDE INSTELLINGEN EN VERBONDEN PARTIJEN.

Aan de verlening van subsidies aan organisaties en instellingen dient de verplichting te worden verbonden - via het jaarverslag van de gesubsidieerde instelling - inzichtelijk te maken welke maatregelen er door de organisatie zijn getroffen om energie te besparen en anderszins duurzamer te werken. Voor wat betreft Verbonden partijen stellen we voor dat de gemeente alle mogelijke middelen aanwendt om deze partijen te bewegen inzichtelijk te maken welke maatregelen er zijn getroffen.

KLIMAATNEUTRAAL VLIEGEN

Alhoewel de gemeente Nijmegen relatief weinig vliegkilometers maakt, worden vanuit een voorbeeldfunctie de vliegreizen van de burgemeester, de wethouders, de raadsleden klimaatneutraal. Dit in navolging van de nationale regering, andere gemeentes en ngo's. Concreet betekent dit dat de gevlogen kilometers en de daarbij uitgestoten CO2 gecompenseerd wordt door te investeren in duurzame projecten.

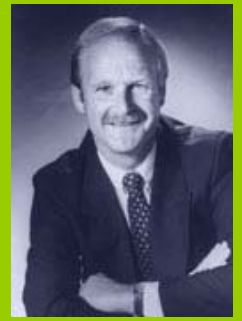
3.2.

DUURZAME EN KLIMAATBESTENDIGE BEDRIJVIGHEID

Nijmegen als innovatieve, duurzame stad aan de Waal. Dat moeten we uitdragen en daar hebben we het bedrijfsleven bij nodig. Een duurzame economie creëert kansen voor duurzame ondernemers. Voor duurzame bedrijven kan Nijmegen een gunstig vestigingsklimaat scheppen. De Nijmeegse economie wordt daardoor sterker. Ondernemers moeten zich bewuster worden van hun energieverbruik en energie besparen op een niveau dat bij hun bedrijf past. Bedrijven zijn in Nijmegen de verantwoordelijk voor bijna 30% van de CO₂-uitstoot in. Daarom vindt de Raad het belangrijk om hen tot besparing aan te zetten. Het streven is daarbij een energie-efficiëncyverbetering of andere verduurzaming bij bedrijven van 3% netto per jaar. Hen de urgentie en belangrijkheid laten inzien van besparing is van essentieel belang voor het behalen van onze doelstellingen, dit is onder andere een taak van de Gemeente.

DOELSTELLING

In 2020 heeft de Nijmeegse industrie een energiebesparing gerealiseerd van ten minste 20 procent, waarbij we streven naar het maximaal haalbare per individueel bedrijf.

Gerard van Gorkum, directeur ARN

“De gemiddelde ondernemer is milieubewuster dan wel eens wordt voorgesteld. Maar mijn advies aan de gemeente en andere overheden is, ga niet uit van hypes, maar wees een betrouwbare overheid die meerjarig beleid durft te ontwikkelen en daar afspraken op durft te maken”.

Nico Rutten, ESH manager NXP

“Bedrijven en ondernemers moeten natuurlijk zoveel mogelijk openheid bieden op het gebied van energiebesparing en duurzaamheid. Aan de andere kant moet bedrijven wel de ruimte geboden te worden om de juiste dingen in het juiste tempo te doen. Het bedrijfsleven vraagt om maatwerk”.

Raads werkgroep in gesprek met eigenaresse van lichtwinkel De Lampenier, tijdens enquête voor binnenstadondernemers.

"We doen er alles aan om klanten te wijzen op duurzame energiebesparende verlichting. We zetten deze producten zelfs op ooghoogte achter de kassa. Licht is evenwel emotie en in dat opzicht is er wel behoefte aan energiebesparende sfeerverlichting. Dat aanbod mag nog wel groter om de klanten te verleiden".

ENERGIEBESPARING BEDRIJVEN.

Bij het energiebeleid voor bedrijven kan er onderscheid worden gemaakt in drie groepen. Voor deze indeling is gekozen omdat deze drie categorieën bedrijven om een aparte benadering vragen²:

1. bedrijven die > 200.000 kWh verbruiken
2. bedrijven die tussen 50.000 en 200.000 kWh verbruiken
3. bedrijven die < 50.000 kWh verbruiken

Hierbij worden de volgende stappen door ons voorgesteld:

STAP 1. STIMULEREN.

De gemeente stimuleert in eerste instantie Nijmeegse bedrijven om voor hun bedrijven energieplannen op te stellen en energiebesparende maatregelen te treffen, hierbij kan de bovenstaande indeling gehanteerd worden.

STAP 2. HANDHAVEN.

Uitvoering van Wet Milieubeheer. Dit betekent dat zowel bedrijven uit categorie 1 als 2 alle maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder moeten uitvoeren. Voor bedrijven uit de categorie 3 geldt dat de gemeente deze bedrijven onder meer via bedrijfsverenigingen en handhavingbezoeken stimuleert om zich bewuster te worden van hun energieverbruik, de kosten en mogelijke besparingen. Energiekosten stijgen, en dat kan een prikkel zijn voor ondernemers om met energiebesparing aan de slag te gaan.

Op basis van een enquête onder de binnenstadondernemers (zie bijlage 1), blijkt dat slechts een klein aantal van de ondernemers, te weten 12%, heeft hun bedrijf laten doorlichten op het gebied van energiebesparende maatregelen. Deze doorlichting is in 80% van de gevallen van actuele datum dat wil zeggen 2005, 2006 of 2007. De meerderheid van de ondernemers, ofwel 91%, heeft in ieder geval een of twee energiebeperkende maatregelen genomen. De energiematregelen zijn in het grootste deel, ofwel 78%, getroffen in de laatste zeven jaar. Veel ondernemers (79%) zijn bereid tot het treffen van energiematregelen. Een minderheid, ofwel 21%, is daartoe niet bereid en geven aan dat zij al het mogelijke aan energiebesparing al gedaan hebben of niet bekend zijn met de mogelijkheden. De conclusie van de werkgroep is dat er bij ondernemers draagvlak is voor het verrichten van een energiescan.

De gemeente maakt met binnenstadondernemers afspraken over energiebesparende maatregelen. Hierbij komen zaken aan bod als:, aandacht voor sluitbare deuren, duurzame verlichting terrasverwarming, dimmen van verlichting, afdekken van koelvakken e.d.). De wethouder koppelt de resultaten hiervan terug naar de raad.

STAP 3. CONVENANT GROTE BEDRIJVEN.

Alléén voor grote bedrijven, die verder gaan dan de Wet Milieubeheer (bijvoorbeeld bedrijven die alléén best available practices toepassen en/of innovatie energieproducten maken) wordt een convenant over energiebesparingsmaatregelen met een terugverdientermijn van 5 tot 10 jaar gesloten. Ook de gemeentelijke bedrijven sluiten zich aan bij dit convenant. (zie huidige klimaatplan).

² - categorie 1 bedrijven zijn op basis van het Activiteitenbesluit verplicht een energieonderzoek uit te voeren, voor categorie 2 en 3 geldt dit niet.

- voor categorie 1 en 2 bedrijven geldt dat zij op basis van de wet Milieubeheer alle energiematregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder moeten uitvoeren, voor categorie 3 geldt dit niet

ENERGY-AWARD

Bedrijven die veel aan energiebesparing doen of zich hard maken voor het klimaat, moeten door de gemeente in het zonnetje gezet worden en een visitekaartje van Nijmegen worden van de innovatieve, duurzame stad Nijmegen. Hiertoe wordt elk jaar in elke categorie een energy award uitgereikt aan het bedrijf dat zich het meest heeft ingespannen om haar energieverbruik te verminderen. De Raad zou daar graag een actieve rol bij willen spelen.

BEDRIJVENLOKET OOK VOOR DUURZAAM ONDERNEMEN

Ondernemers die aan de slag willen met energie en duurzaamheid zouden met vragen over energiebesparing, duurzame energie en duurzaam ondernemen terecht moeten kunnen bij het bedrijvenloket.

PLATFORM DUURZAAM ONDERNEMEN

Nijmeegse bedrijven kunnen zitting nemen in het platform, waar ook de RU Nijmegen onderdeel van uitmaakt, om zo kennis met elkaar uit te wisselen en van elkaar te leren, elkaar te stimuleren en samenwerkingsverbanden te ontwikkelen. Uit de gesprekken met het Nijmeegse bedrijfsleven is gebleken dat er nog heel veel te winnen is als het gaat om samenwerking tussen bedrijven. Als er nu samengewerkt wordt berust dit vaak op toevalligheden. Een structurele benadering biedt kansen. Bedrijven kunnen nog veel beter dan nu het geval is van elkaar profiteren. Hier is vanuit het bedrijfsleven ook een hele grote behoefte aan. Het platform dient een actief, dynamisch en structureel karakter te krijgen. Wij dragen het College op om hiertoe voor mei 2008 een plan op te stellen.

DUURZAME BEDRIJVENTERREINEN

Bij de inrichting van nieuwe bedrijventerreinen, maar ook bij de herstructurering van oude bedrijfsterreinen zijn energiebesparing en duurzame energie richtinggevend (dus trias energetica). De gemeente kan met parkmanagement faciliteren en legt eventueel warmtenetaansluiting op.

AANTREKKEN DUURZAME BEDRIJVEN

De gemeente spant zich in om nieuwe bedrijven naar Nijmegen te halen. Daarbij dienen nieuwe duurzame innovatieve bedrijven die ondersteunend zijn voor het duurzame imago van Nijmegen, extra gestimuleerd en gefaciliteerd te worden.

We hebben aanzienlijk op het gas weten te besparen. We zijn van 60 miljoen kubieke meter teruggegaan naar 45 miljoen kubieke meter. Dit is eigenlijk met name gelukt door in te zetten op gedrag en discipline. We maken zoveel mogelijk gebruik van die energiestromen die voor iedereen zichtbaar zijn zoals water.

Geert Wassens, directeur Sappi Nijmegen

"We hebben aanzienlijk op het gas weten te besparen. We zijn van 60 miljoen kubieke meter teruggegaan naar 45 miljoen kubieke meter. Dit is eigenlijk met name gelukt door in te zetten op gedrag en discipline. We maken zoveel mogelijk gebruik van die energiestromen die voor iedereen zichtbaar zijn zoals water".

Dhr. Van Duijnhoven, directeur Triavium

"We zijn dag en nacht bezig met energiebesparing, we meten iedere dag de ijsdiktes want 1 cm. teveel aan ijs betekent 1500 kilowatt per dag! Ik durf wel te beweren dat wij van alle Nederlandse ijsbanen het meest energiezuinig zijn".

3.3.

WONEN EN WERKEN IN ENERGIEZUINIGE GEBOUWEN

Tot 2020 worden er meer dan 10.000 nieuwe woningen in Nijmegen gebouwd. Het zou goed zijn als er aan de tekentafel voortdurend aandacht is voor energiebesparing en innovatie ten behoeve van duurzaamheid. Die energiebesparing kost relatief weinig geld. En Nijmegen is bij uitstek een stad waar vernieuwende initiatieven op dit gebied plaats kunnen vinden. De ambitie zou moeten zijn om in 2020 alle Nijmeegse nieuwbouwwoningen klimaatneutraal te krijgen. Maar ook in de bestaande bouw is nog een wereld te winnen. We suggereren dit laagdrempelig aan te pakken, omdat het hierbij vaak om particuliere eigenaren gaat.

DOELSTELLING

In 2020 zijn alle Nijmeegse nieuwbouwwoningen klimaatneutraal. De Rijksdoelstelling voor de EPC (huidige norm 0,8) gaat naar 0,6 in 2011, en 0,4 in 2015 en Energieneutraal in 2020. De werkgroep wil echter op vrijwillige basis in samenwerking met marktpartijen nu al verdergaan dan de Rijksdoelen en streeft in 2009 naar een EPC van 0,6. Ook worden er in navolging van Apeldoorn, een aantal klimaatneutrale wijken in de Waalsprong en in de bestaande stad ontwikkeld.

De Raad stelt verder voor om voor de bestaande bouw (eigendom van zowel corporaties als particulieren) vanaf 2009 in een nader te bepalen programmatische uitwerking laten gelden dat alle op te waarderen woningen opgewaarderd worden tot een tot ten minste een label B, waarbij het streven gericht is op een label A. In deze programmatische uitwerking worden ook het aantal/percentage te e-noveren woningen ook benoemd.

Pieter Hameetman,
ontwikkelingsmanager BAM
vastgoed

“Omdat we in Nederland aardgasverslaafd zijn, en dit ten opzichte van elektriciteit altijd heel erg goedkoop is geweest, is in Nederland de noodzaak voor energiezuinig bouwen er nooit geweest. In Duitsland en Oostenrijk ligt het heel anders. Daar was men vanwege de hoge elektriciteitskosten al jaren geleden genoodzaakt besparingsmaatregelen te treffen. Het effect is zichtbaar. In Duitsland is een passief huis, dus een huis, waar geen extra energie in wordt gepompt de gewoonste zaak van de wereld. In Nederland helaas nog niet. Met de stijgende energiekosten zal dit echter snel veranderen”.

E-NOVATIE VOOR WONINGCORPORATIES

Bij woningcorporaties staat energiebesparing helaas nog niet altijd hoog op de agenda. Dit terwijl de toenemende energiekosten voor vele huurders steeds meer problemen opleveren. Bij het nemen van onderhoudsbeslissingen, bijvoorbeeld, zijn andere zaken meestal nog van doorslaggevend belang, zoals verhuurbaarheid, de staat van de constructies en technische aspecten. Dit is jammer en vormt een gemiste kans. Daarom is het belangrijk dat energiebesparing hoog op de agenda komt bij de woningbouwcorporatie en de huurder. Dit kan door samen met woningbouwcorporaties een e-novatieprogramma op te stellen, met als doel sociale huurwoningen energiezuinig te maken (energie-renovatieprogramma). Dat is dubbele winst: goed voor het milieu én een lagere energierekening voor mensen met een krappe beurs.

In navolging van de gemeente Den Bosch, zouden vanaf 2009 alle op te waarderen woningen opgewaardeerd kunnen worden tot tenminste label B, maar het liefst een label A. Het energetisch opwaarderen van een woning kan slechts eenmaal in de 30 a 40 jaar plaatsvinden. Om ook voor de langere termijn te kunnen beschikken over een geschikte woningvoorraad van voldoende kwaliteit is dit dus een belangrijke voorwaarde.

NIEUWBOUW DOOR CORPORATIES

Ten aanzien van de nieuwbouw door corporaties geldt ook dat vanaf 2009 naar een EPC van 0,6 wordt gestreefd, 0,4 in 2015 en energieneutraal in 2020. Ook moet de gemeente afspraken maken met de woningcorporaties over een aantal voorbeeld projecten waarin klimaatneutrale nieuwbouwwoningen, dan wel passieve huizen worden gebouwd.

ACTIEVE VOORLICHTING DOOR CORPORATIES

Wij stellen voor dat de gemeente ook afspraken maakt met corporaties over een meer actieve energievoorlichting aan huurders. In het bestaande informatiesysteem voor te verhuren woningen (Entree), wordt naast informatie over de woning en de huurprijs ook de energiekosten behorend bij de betreffende woningen opgenomen.

UTILITEITSBOUW

Bij de utiliteitsbouw wordt qua energieprestatie aangesloten bij de woningbouw. Hierbij zou meer nadruk kunnen liggen op Warmte-Koudeopslag. (KWO). Dit omdat bij kantoren naast warmte in de winter ook grote vraag is naar kou in de zomer. Deze warmte-koudevraag kan goed geleverd worden door middel van KWO.

PARTICULIER WONINGBEZIT

Om particuliere woningeigenaren te stimuleren ook te investeren kan de gemeente samenwerken met marktpartijen ed. om gunstige financieringsvoorwaarden (bijvoorbeeld Groenregeling) te creëren. Dit kan bijvoorbeeld doordat bovenstaande bedrijven de investeringen voorschieten. Terugbetaling geschiedt door de energielasten op hetzelfde niveau te laten. Het verschil tussen de lagere daadwerkelijke kosten en de oude hogere rekening wordt gebruikt om de lening af te lossen. Ook kan gedacht worden aan het verstrekken van voorlichtingspakketten bij vergunning-aanvragen.

WONEN ++

Nijmegen start wat ons betreft, in navolging van vele Nederlandse gemeenten, met het Wonen ++ project om particuliere woningbezitters te adviseren over energiebesparing en duurzame energie in woningen. Huiseigenaren van de gemeente Nijmegen kunnen op basis van een gratis energieadvies voor een scherpe prijs o.a. hun huis laten isoleren, een HR-ketel laten plaatsen of een zonne-energiesysteem aanschaffen ed. Wie dat advies besluit op te volgen vergroot zijn wooncomfort, bespaart fors op energiekosten en helpt bovendien de CO2 uitstoot in de gemeente te verlagen. Dit project kan wijk/straatgericht aangepakt worden.

STEUNPUNT DUURZAAM BOUWEN

Er zou een steunpunt duurzaam verbouwen kunnen worden opgesteld, waar burgers informatie kunnen krijgen over de verschillende mogelijkheden die er zijn op het gebied van duurzaam bouwen.

3.4.

BURGERS

Om Nijmegen echt op de kaart te zetten als stad waar het energieverbruik serieus wordt aangepakt, moeten niet alleen de gemeente en het bedrijfsleven maatregelen nemen, maar ook de inwoners van Nijmegen. Alleen met z'n allen kunnen we echt een verschil maken. Nijmegen doet er dus goed aan om energiemaatregelen voor burgers van Nijmegen aantrekkelijker te maken.

DOELSTELLING

In 2020 is het energieverbruik van de Nijmeegse huishoudens teruggebracht met 50%.

Raadswerkgroep geeft energieadvies aan huis. Op de foto Ad Ragas en twee werkgroepleden.

Ik vond het een leuk en leerzaam bezoek. Ondanks het feit dat ik me professioneel bezighoud met milieuvraagstukken, wees de energie-adviseur mij op een aantal zaken die ik niet wist. Bijvoorbeeld de beschikbaarheid van een (goedkoop) folie voor achter de radiatoren. Inmiddels heb ik dat aangeschaft en aangebracht. Het effect is direct merkbaar: de verwarming slaat minder vaak aan en in de woonkamer blijft de warmte beter hangen. Daarnaast heb ik alle lampen in het huis vervangen door spaarlampen. Ik wilde dat al langer doen, maar zo'n bezoek van een energie-adviseur geeft je dan toch net dat zetje om het voornemen ook in praktijk te brengen.

GROEN OPZOMEREN

De gemeente kan energiebesparing stimuleren bij bewoners van bestaande bouw. Dit zou laagdrempelig moeten worden aangepakt, bijvoorbeeld in de vorm van een energievariant op het opzomenen . (<http://www.opzomenen.nl>). Essentieel daarbij is dat burgers met goede ideeën zoveel mogelijk gefaciliteerd worden.

KLIMAATKLOK

Op plein 44 komt er wat ons betreft een 'klimaatklok' die het aantal dagen aftelt tot het moment dat Nijmegen klimaatneutraal is (10.000 dagen) en die de actuele stand van de CO2-reductie weergeeft.

EVENEMENTEN

De gemeente treedt met organisatoren in overleg over het duurzaam organiseren van evenementen.

MILIEU-EDUCATIE

De jeugd heeft de toekomst. Met het bijbrengen van milieubewustzijn kan niet vroeg genoeg begonnen worden. Zowel in het basis onderwijs als in het middelbaar onderwijs komt er meer aandacht voor klimaat en energiezuinig gedrag. De doorgaande leerlijn klimaat en energiezuinig gedrag met daarin aandacht voor de samenhang en continuïteit van educatie dient gewaarborgd te worden. De gemeente zorgt ervoor dat schoolbesturen in overleg gaan met het MEC Nijmegen en andere educatieve organisaties om dit te realiseren. In navolging van Amsterdam zou bijvoorbeeld onderzocht kunnen worden, wat de mogelijkheden zijn voor het introduceren van schooltuinen. Dit om de jeugd weer dichterbij de natuur en haar voeding te brengen en de aandacht voor groente en fruit uit eigen land te vergroten.

DIKKE TRUIENDAG

We vragen het College de dikke truiendag voor Nijmegen verder uit te werken om ook op deze wijze aandacht te vragen voor milieu en duurzaamheid.

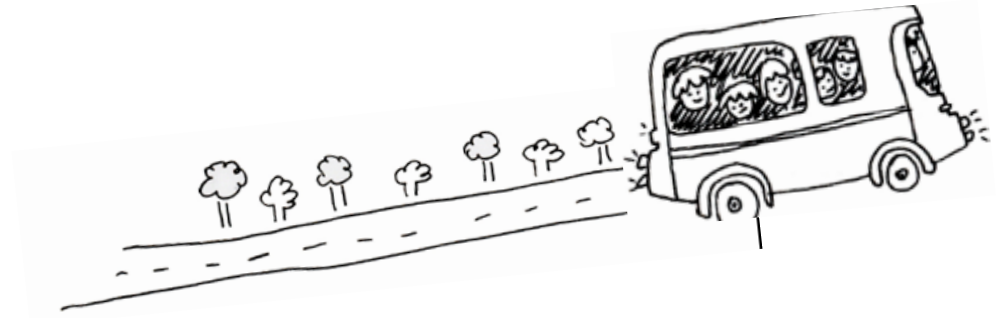
“De jeugd heeft, letterlijk, de toekomst”. In het geval van leven met een veranderend klimaat zijn zij in ieder geval de ervaringsdeskundigen. En natuurlijk ook de sleutel tot het leefbaar houden van onze leefomgeving. Als we hén kunnen overtuigen om daar duurzaam mee om te gaan dan is dat een belangrijke stap in de goede richting. ‘Duurzaam’ investeren in natuur- en milieu educatie lijkt dan ook geen luxe.

Hans de Leeuw - Adviseur
NME Voortgezet Onderwijs
Milieu Educatie Centrum
Nijmegen

3.5.

EEN SLIM GEBRUIK VAN MOBILITEIT

Mobiliteit hoort bij onze moderne samenleving. We reizen om te werken, te leren, te ontspannen en elkaar te ontmoeten. Mobiliteit wordt als een belangrijk gemeengoed beschouwd en de mogelijkheid om te reizen wordt zeer gewaardeerd. Maar helaas kunnen er ook grote nadelen aan kleven. Met name het autoverkeer levert een grote bijdrage aan de CO₂-uitstoot.

In Nijmegen is het aandeel van het openbaar vervoer (bus en trein) in de totale mobiliteit nu slechts 14 procent. Er gaan bijna drie keer zoveel mensen met de auto als met het OV. In de spits liggen de cijfers nog iets hoger (vier keer zoveel mensen met de auto).

Voor de mensen die in Nijmegen wonen en werken, liggen de cijfers weer anders. Dan zien we dat maar 4% gebruik maakt van het OV en 36% met de auto. Dat kan ook anders. In steden als Wenen, Helsinki, Stockholm en Praag gaan in de spits meer mensen met het OV dan met de auto. Vooral de aanleg van snelle metro/tram-achtige systemen heeft in veel steden het gebruik van het openbaar vervoer sterk doen toenemen, bijvoorbeeld in Karlsruhe en Straatsburg. Dit moet toch ook kunnen in Nijmegen. En moet er in Nijmegen niet veel meer aandacht komen voor de fietsers. Fietsen is namelijk niet alleen zeer milieuvriendelijk en energiebesparend, maar ook nog goed voor de gezondheid. Bovendien worden de meeste vervoersbewegingen binnen de stad nog steeds met de fiets gemaakt. Dat kan wellicht nog beter.

DOELSTELLING

In 2032 vindt 62% procent van de vervoersbewegingen plaats per voet, fiets of openbaar vervoer. Dit is gelijk aan het huidige percentage.

FIETSGEBRUIK BEVORDEREN

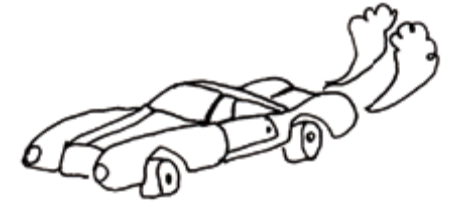
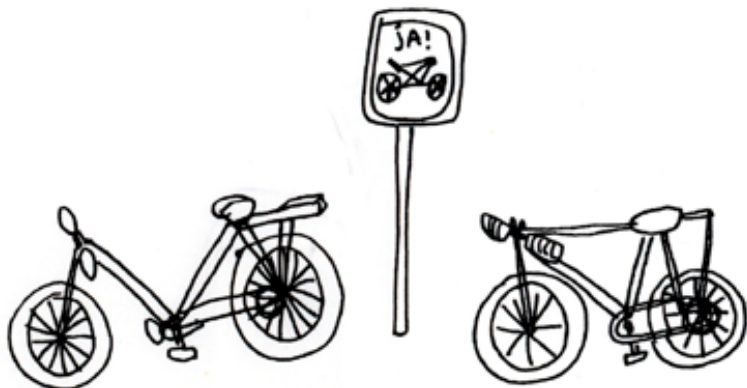
De gemeente zou het fietsgebruik op alle mogelijke manieren nog meer kunnen bevorderen. De fietsroutes in de stad kunnen daar waar nodig worden uitgebreid en de kwaliteit van de fietspaden flink verbeterd. Ook kan er meer worden geïnvesteerd in kwalitatief goede fietsenstallingen

VOLWAARDIG OPENBAAR VERVOER

Het openbaar vervoer wordt wat ons betreft een volwassen, volwaardig systeem als alternatief voor de auto. Hiertoe is het van groot belang dat Nijmegen fors gaat inzetten op de tram. Het motto daarbij is, tram denken, tram doen.

SCHOON OPENBAAR VERVOER

Het openbaar vervoer in Nijmegen wordt hybride en gaat voorsnog rijden op aardgas. Bij het vaststellen, verlenen en/of verlenging van de concessies door de stadregio zou dat als harde voorwaarde kunnen worden gesteld. Dit betekent concreet dat vanaf 2010 alle bussen in Nijmegen moeten voldoen aan de EEV-norm. Dit betekent in de praktijk dat op dit moment hieraan aan voldaan kan worden met aard- en/of biogasmotoren.

SCHONE TAXI'S

De taxi's in Nijmegen worden wat ons betreft ook hybride en/of gaan rijden op aardgas of een andere schone brandstof. Afspraken hierover kunnen worden vastgelegd in een taxiconvenant.

PARKEERMETERS OP ZONNEENERGIE

De proef die momenteel in Nijmegen loopt met parkeermeters op zonne-energie, wordt indien de proef slaagt, binnen 10 jaar uitgerold over de hele stad.

STADSDISTRIBUTIE

De initiatieven die op dit moment lopen voor de distributie van goederen binnen de stad wordt door de gemeente verder ondersteund en gefaciliteerd.

VERVOERSMANAGEMENT

Vervoersmanagement is de zorg om de nadelige gevolgen van het verkeer van en naar bedrijven zoveel mogelijk te beperken. Dit wordt bereikt door een efficiënte organisatie van het vervoer waardoor de milieubelasting wordt teruggedrongen en kosten kunnen worden bespaard. Vervoersmanagement richt zich op het woon-werkverkeer, het bezoekersverkeer, het zakelijk verkeer en het goederenvervoer. In Nijmegen-West en Weurt loopt een project vervoersmanagement, de nadruk ligt op het verminderen en verschonen van goederenvervoer. Indien geslaagd kan vervoersmanagement breder in de stad worden doorgevoerd.

DEELAUTO'S

Wij ondersteunen het gebruik van deelauto's door voldoende beschikbaarheid hiervan te bevorderen.

3.6.

ENERGIEPRODUCTIE

Op het gebied van energieproductie valt heel veel winst te boeken. Door de restwarmte, maar ook andere afvalstoffen, zoals biogassen, water ed. en de CO2 van de huidige industrie slim te benutten. En bij nieuwe ontwikkelingen consequent te kiezen voor duurzaamheid (zie hiervoor ook het hoofdstuk bedrijven, groene intermediair).

DOELSTELLING

In 2020 is 20 procent van de energie afkomstig van duurzame energiebronnen.

WINDENERGIE

De voorbereiding voor 5 windturbines bij Ressen (Griftdijk) kan verder tot uitvoering worden gebracht. De windturbines zijn minimaal 2.000 kW in omvang, hetgeen betekent dat een windproject van tenminste 10.000 kW gerealiseerd kan worden. Indien gerealiseerd levert dit project (CO2 vrije) energie voor circa 5.000 Nijmeegse huishoudens op. Binnen de gemeente Nijmegen zijn de kansen voor het toepassen van grootschalige windenergie verder beperkt. Windturbines langs de A73 of bij bedrijventerrein Bijsterhuizen kan verder onderzocht worden.

Binnen Nijmegen zijn verschillende gebouwen geschikt voor het toepassen van urbane windturbines. Dit zijn relatief kleine windturbines (maximaal 5 kW) die vrijwel geen geluid en trilling veroorzaken. Gedacht kan worden aan het Erasmusgebouw, 52-degrees, flats in Dukenburg en de nog te realiseren hoogbouw in het Waalfront.

RESTWARMTE BENUTTEN

Belangrijke nieuwbouwprojecten zijn de Waalsprong (10.000 woningen) en het Waalfront (2.500 woningen). Deze woningen worden wat de werkgroep betreft aangesloten op het gemeenschappelijke warmtenet van Arnhem en Nijmegen. Bedrijfsgebouwen (ondermeer kanaalzone) zouden voor hun verwarming en energievoorziening ook zoveel mogelijk aangesloten moeten worden op het warmtenet. Hierdoor wordt namelijk voorkomen dat grote hoeveelheden restwarmte van de Nijmeegse bedrijven onnodig verloren gaan. Binnen het kansboek zou ook aangegeven moeten worden welke (nieuwbouw)locaties het meest geschikt zijn voor het gebruik van restwarmte.

Aan het warmtenet dienen echter wel de volgende randvoorwaarden te worden gesteld:

- Het warmtenet moet efficiënter zijn dan andere maatregelen. Voor de Nijmeegse situatie is dit nu het geval omdat nu al 3.000 woningen in de Waalsprong direct kunnen worden aangesloten op het warmtenet. Deze woningen zijn nu aangesloten op een tijdelijke WKK-installatie (warmtekrachtkoppeling).
- De energievraag van aangesloten woningen, kantoren en bedrijfsgebouwen dient zo laag mogelijk te zijn. Het mag niet zo zijn dat vanwege het gemak van restwarmte minder energiezuinig gebouwd of gerenoveerd wordt.
- De warmteprijs die door de gebruikers wordt betaald, is niet hoger dan de gasprijs. Misbruik van een monopolypositie dient door duidelijke afspraken dan ook voorkomen te worden.

Ervaringen van de gemeente Amsterdam, Rotterdam, Tilburg en Arnhem/Duiven worden gebruikt. Een regionaal warmtenet wordt opgericht. Bij voorkeur is de provincie initiatiefnemer en trekker. Gemeente Nijmegen ondersteunt het initiatief. Gezien de klimaatambities van de overheid kan de realisatie van een warmtenet gezien worden als haar taak. Investerings door overheden in warmtenetten (van koudewarmteopslag) vinden reeds plaats in Ede en Druten. De huisvuilverbrandingsinstallatie ARN, energiecentrale Electrabel en papierfabriek Sappi leveren hun warmte aan dit warmtenet. Eventueel wordt er een groene intermediair aangesteld, die bij kansrijke mogelijkheden voor benutting van reststoffen betrokken partijen nader tot elkaar brengt en aan elkaar koppelt.

ZONNE-ENERGIE

Nijmegen profileert zich verder als stad waarin nu en in de toekomst zonnekracht benut wordt. Initiatieven die er nu zijn en in de toekomst zich aandienen voor zonne-energie (bv. door het zonnekrachtteam) worden door de gemeente verder ondersteund en gefaciliteerd.

4. FINANCIËN

Hieronder is een overzicht te vinden van de harde ondergrens van de beschikbare middelen in het programma milieu 2008 (producten Milieu algemeen en energie) en verdere jaren.

	2008	2009	2010	2011
Formatieplaatsen	€300.000 (3 fte)	€300.000 (3 fte)	€300.000 (3 fte)	€300.000 (3 fte)
BANS II	€100.000	€100.000	€100.000	€100.000
Perspectiefnota	€100.000	€200.000	€300.000	€300.000
Milieu budget (was MSF) *)	€140.000	€140.000	€140.000	€140.000
Totaal	€640.000	€740.000	€840.000	€840.000

Ook zijn er bijdragen voor klimaat- en energievraagstuk uit andere programma's. Deze zijn niet in bovenstaand overzicht opgenomen. Voorbeelden hiervan is 0,5 fte voor duurzaam inkopen en de energiescans die afd. Milieu/bureau MKB gaat uitvoeren als onderdeel van milieuhandhaving. De personele inzet van 3 fte is mogelijk geworden omdat Duurzame Ontwikkeling nog maar beperkte inzet voor het Uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit Nijmegen hoeft te verrichten.

We vragen het College de huidige beschikbare middelen voor duurzaamheid, energie en milieu slim in te zetten en te bestuderen welke maatregelen de hoogste baten tegen de laagste kosten opleveren. Bovendien vragen we het College binnen de begroting te zoeken naar mogelijkheden om extra middelen aan te wenden. Daarnaast worden momenteel landelijk programma's ingevuld waarvan we mogelijk gebruik kunnen maken:

- EU subsidie Future Cities (Water, Bodem en energieproject. Afd. OR vraagt op dit moment de subsidie aan en is erg kansrijk)
- Schoon en Zuinig
- Meer met minder (en Green4Sure)
- PEGO (platform gebouwde omgeving)
- Provinciaal Klimaatprogramma (zie contourennota)
- Eureka 2 Stadsregio
- Life+
- EFRO (Europees fonds voor Regionale ontwikkeling)
- Eurregg
- EU programma's (overige)

BIJLAGE 1

Enquête binnenstadsondernemers

Inleiding

De raads werkgroep Klimaat heeft in oktober 2007 persoonlijk een enquête aan een 500-tal binnenstadsondernemers uitgereikt om een beeld te krijgen van het bewustzijn, het gedrag en de ambities van de binnenstadsondernemers ten aanzien van energiebesparende maatregelen. De Nijmeegse binnenstad kent pakweg 1100 ondernemers³. Van de uitgereikte 500 enquêtes zijn er 137 geretourneerd en/of opgehaald. Daarvan waren er 7 ongeldig en/of onbruikbaar. De conclusies van de enquête zijn dus gebaseerd op de resterende 130 enquêteformulieren. Daarmee is de respons laag te noemen en als gevolg daarvan de conclusies indicatief.

De werkgroep heeft een onderscheid gemaakt tussen éénmansbedrijven (dat wil zeggen bedrijven niet bestaande uit meerdere filialen) en filiaalhouders. Dit is van belang omdat de beantwoording van bepaalde vragen door filiaalhouders veelal verloopt via het hoofdkantoor en die reacties om die reden veelal niet of nog niet voorhanden waren ten tijde van het verwerken van de conclusies van de enquête.

Soort bedrijf			
	Eenmanszaak	Filiaal	totaal
Aantal bedrijven	111	19	130

Uit de enquête komt het volgende beeld naar voren. Alle ondernemers zijn zich ervan bewust dat energiebesparende maatregelen kunnen leiden tot een verlaging van de energielasten.

Slechts een klein aantal van de ondernemers te weten 12 % heeft hun bedrijf laten doorlichten op het gebied van energiebesparende maatregelen. Deze doorlichting is in 80% van de gevallen van actuele datum dat wil zeggen 2005, 2006 of 2007.

Uitvoering energieonderzoek in bedrijf			
	ja	nee	totaal
Aantal bedrijven	15	115	130
in procenten	12%	88%	100%

Uitvoeringsjaar							
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	totaal
Aantal bedrijven	1	0	2	2	3	7	15
in procenten	7%	0%	13%	13%	20%	47%	100%

³ De binnenstad betekent het gebied in het centrum van de stad exclusief de singels. Met ondernemingen wordt bedoeld, het Midden- en kleinbedrijf, Horeca en dienstverlening.

De meerderheid van de ondernemers ofwel 91 % heeft in ieder geval een of twee energiebeperkende maatregelen genomen. De energemaatregelen zijn in het grootste deel ofwel 78% getroffen in de laatste zeven jaar. De maatregelen variëren van: Verlichting, isolatie, verwarming, deuren, elektriciteit, airco, koeling en in één geval auto's.

Daarnaast is 79 % van de ondernemers bereid tot het treffen van energemaatregelen, al dan niet via akkoord van het hoofdkantoor. Een minderheid ofwel 21% is daartoe niet bereid en geven aan dat zij al het mogelijke aan energiebesparing al gedaan hebben of niet bekend zijn met de mogelijkheden.

Uitvoering Energiebesparende maatregelen							
Aantal maatregelen	0	1	2	3	4	5	totaal
Aantal bedrijven	28	57	33	10	1	1	130
in procenten	22%	44%	25%	8%	1%	1%	100%

Uitvoering Energiebesparende maatregelen					
Periode	niet bekend	voor 2000	2000 - 2005	2006 -2007	Totaal
Aantal bedrijven	11	10	35	46	102
in procenten	11%	10%	34%	45%	100%

Bereidheid om maatregelen te nemen				
	ja	ja vanuit Holding	nee	totaal
Aantal bedrijven	78	9	20	110 ⁴
in procenten	71%	8%	21%	100%

Een ruime meerderheid van 72% is bereid tot het dimmen of reduceren van de etalageverlichting, al dan niet onder voorwaarden. De voorwaarden hebben veelal betrekking op veiligheidsoverwegingen, de relatie met openbare verlichting en of het hoofdkantoor het goedkeurt. De minderheid van 28% is daartoe niet bereid. Van deze minderheid van 28% heeft 27% geen etalage en/of de vraag niet beantwoord.

Bereidheid om etalageverlichting te dimmen of reduceren				
	ja	ja, als	nee	totaal
Aantal bedrijven	81	12	37	130
in procenten	63%	9%	28%	100%

Bijna de helft van de ondernemers ofwel 45% heeft behoefte aan extra tips voor energiebesparing.

⁴ In deze tabel wordt uitgegaan van 110 ondernemers in plaats van de 130 die een enqueteformulier hebben overhandigd. Dit omdat 20 ondernemers op deze vraag niet hebben geantwoord of hebben aangegeven dat de beantwoording van deze vraag via het hoofdkantoor verloopt. Die laatste antwoorden waren ten tijde van de verwerking van deze enquete nog niet ontvangen.

Behoeftte aan tips			
	ja	nee	totaal
Aantal bedrijven	59	71	130
in procenten	45%	55%	100%

Overige opmerkingen van ondernemers – een bloemlezing

- Als je altijd al zuinig bent geweest is het moeilijk nog meer te doen.
- In de Passage Molenpoort moet ieder avond na sluitingstijd een enorme hoeveelheid verlichting branden, er is niemand in mijn omgeving die daar wat van snapt!
- Geef subsidie op de HR-ketel en/of energiebesparende maatregelen of korting op de OZB-gebruikers- en/of eigenaarsdeel.
- Geef goede voorlichting!
- U moet u zelf de vraag stellen of de gemeente de juiste partij is om dit te bewerkstelligen, te onslagvaardig.
- Als iedereen weer teruggaat naar de deuren sluiten en/of luchtgordijn dan raakt de klant er ook wel weer aan gewend.
- Onze huur is inclusief dus hebben we ook geen zicht op de energiebesparing.
- Goed initiatief!
- Buiten of etalageverlichting niet teveel dimmen in verband met veiligheidsgevoel op straat.
- Nijmegen heeft de oudste en smerigste bussen van het land in de stad rijden. Schande! De luchtkwaliteit van de Bloemerstraat is ver beneden het landelijke gemiddelde. Oplossen van dat probleem levert meer op dan bijvoorbeeld het dimmen van de etalageverlichting.
- Pak de winkels aan die een open pui hebben. Schande!
- Er is een enorme behoefte aan gekleurde spaarlampen die op een dimmer passen.
- De verlichting in het gemeentehuis hoeft ook niet de hele nacht aan te blijven.
- € 25,- in de vorm van een kadobon te besteden bij alle binnenstadsondernemers, kado doen als ze echt alle maatregelen nemen en dan die € 25,- afrekenen met 1 – 20% collegialiteitskorting.
- Kijk eens goed om u heen, bij veel grote bedrijven en gemeente wordt allesbehalve zuinig omgegaan met energie.
- Betere straatverlichting.

BIJLAGE 2

Acties werkgroep Klimaat 2007

De raads werkgroep heeft de afgelopen maanden niet stilgezeten. Tijdens verschillende bijeenkomsten en bezoeken heeft de Werkgroep input verkregen voor het klimaatplan. Hieronder vindt u een overzicht van alle activiteiten.

21 maart	Startbijeenkomst werkgroep
12 april	Werkbijeenkomst werkgroep
3 mei	Werkbijeenkomst werkgroep
11 mei	Bijeenkomst werkgroep met referentiegemeenten.
14 juni	Werkbijeenkomst werkgroep
7 juli	Live Earth Nijmegen
11 september	Startsymposium Gemeentelijk Klimaatplan
29 september	De raad in uw straat! Gratis energieadvies aan inwoners
4 oktober	Workshops passief bouwen en in gesprek met werkgroep
15 oktober	Uitnodiging naar scholen om videoclip te maken
22 - vrijdag 26 oktober	Enquête ondernemers Binnenstad
19 oktober	Interviews van leerlingen van Notre Dame des Anges
31 oktober	Gesprekken met wethouders
6 november	Gesprek met MT van directie DGG
	Gesprekken met ondernemers
7 november	Contact met scholen over milieubrigades
	Gesprekken met ondernemers
27/28 november	Openbaarmaking definitief initiatiefvoorstel en aanbieding aan college van B&W.
23 januari 2008	Bespreking initiatiefvoorstel in de Politieke avond

In gesprek...

De raads werkgroep Klimaat heeft uitgebreid gesproken met burgers, organisaties, bestuurders en bedrijven. We noemen er hier een paar: Collegeleden gemeente Nijmegen, De Provincie Gelderland, woningcorporatie Talis, Portaal, De Stadsregio, De Radboud Universiteit, het GEM Waalsprong, GMF, AM Energie, De Broeikas, CDC, architecten, Rijksgebouwendienst, Amazone, OBB, GN, BAM, Standvast Wonen, Talis, Bouwfonds, ARN, Dar, Electrabel, Smit Transformatoren, NXP, Triavium, Sappi Nijmegen, Fietsdiensten, Amazone verkoop, Naturama, Senternovum, Frits OGG, COS Gelderland, Peeze koffie, Milieuprisma, Waalboog, st. Peak oil, Nijmegen duurzaam gezond, ONOK, Milieudefensie, Gelderse milieufederatie, de afdelingen milieu van de gemeenten Amsterdam en Apeldoorn.

